

Schaken op de basisschool

Werkboek 1, Les P2: Extra oefenen veilige zetten, aanvallen, schaak

Extra spullen

-

Voor de trainer

Deze pas-op-de-plaats-les herhaalt de onderwerpen veilige zetten (lessen 4-6), aanvallen en schaak (les 7) in de vorm van spelletjes en oefenen. Aan deze les kun je zeker 3 trainingen besteden. Hieronder staat een programma voor 3 trainingen. Hoeveel extra trainingen je inlast, hangt natuurlijk af van de vorderingen van de kinderen.

Omdat we in deze les geen nieuw onderwerp behandelen, kun je deze les overslaan. Maar voor jonge beginners kan extra oefenen geen kwaad, voordat we in les 8 een nieuw onderwerp behandelen. Als je de les overslaat, laat de kinderen dan wel oefenen met de opgaven in het werkboek die horen bij deze les.

Extra tijd voor opdrachten uit eerdere lessen

Hebben kinderen nog niet alle, bij de lessen 4-7 horende, opgaven in het werkboek af? Laat ze dan een deel van deze lessen extra oefenen in het werkboek. Maar zorg ook dat er tijd overblijft voor spelletjes.

Gebruik de les ook om opgaven uit het werkboek na te kijken en feedback te geven.

Organiseer een toernooitje met verschillende spelletjes

Je kunt een aantal spelletjes ook in toernooivorm aanbieden. Niet alleen gezellig maar ook nieuw en spannend.

In een les van een uur kun je de kinderen (in groepjes van 4) 3 verschillende spelletjes laten spelen. Noteer de uitslagen en geef de winnaars van elke groepje een klein prijsje. Bijvoorbeeld een schaaksleutelhanger.

Extra training 1

0-5 Opening en herhaling vorige les

Open gezamenlijk met een schaakvraag.

Indien nodig refereer je aan de afspraken.

Herhaal de vorige les 'aanvallen en schaak' in de vorm van enkele vragen en stellingen.

Vraag ook of ze de oefeningen voor thuis hebben gedaan. Ging het goed? Vond je het leuk?

5-40 Spelletjes

Speel een of enkele van onderstaande spelletjes.

Spel 24: Veilig inplaatsen

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-024-veilig-inplaatsen/>

Speel de eenvoudige versie met alleen DKTL, waarbij bij het inplaatsen deze volgorde moet worden aangehouden. Gaat het goed dan kun je ook de pionnen toevoegen.

Spel 29: Spookschaak

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-029-spookschaak/>

Spel 21: Het Paard wil naar de overkant

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-021-het-paard-wil-naar-de-overkant/>

Spel 22: Pacman

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-022-pacman/>

Spel 13: Paardenjacht

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-13-paardenjacht/>

Spel 42: Als eerste bij de schat

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-042-als-eerste-bij-de-schat/>

Probeer het eens als *levend* schaakspel (zie de Database).

Spel 43: Vang de Dame

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-043-vang-de-dame/>

Probeer het eens als *levend* schaakspel (zie de Database).

40-55 Werkboek

Vandaag maken we de volgende opdrachten:

- Inhalen opdrachten uit lessen 4 tot en met 7.
- Les P2: opdrachten 1, 2 en 3

De toelichting op de opdrachten staat aan het einde van deze les.

Is er te weinig tijd om in de les alle opdrachten af te ronden, dan kunnen ze die thuis afmaken.

55-60 Opruimen, samenvatting, opdrachten voor thuis en afsluiten

Oefeningen voor thuis (optioneel):

- Afmaken opdrachten P2.1, P2.2 en P2.3.
- Speel de spelletjes die we ook in de les hebben gedaan.

Benadruk dat ze volgende week de map weer moeten meenemen.

Extra training 2

0-5 Opening en herhaling vorige les

Open gezamenlijk met een schaakvraag.

Indien nodig refereer je aan de afspraken.

Vraag ook of ze de oefeningen voor thuis hebben gedaan. Ging het goed? Vond je het leuk?

5-40 Spelletjes

Speel een of enkele van onderstaande spelletjes.

Spel 9: Sla veilig alle stukken (moeilijk)

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-9-sla-veilig-alle-stukken/>

Zet de beginstelling op: alleen beide Koningen en de Paarden van b1 en b8 ontbreken. De andere Paarden staan op f3 (wit) en f6 (zwart).

De kinderen spelen alleen met de Paarden. Ze mogen elkaars Paard niet slaan.

Doel van het spel is om alle andere stukken van de tegenstander te slaan. Dat mag echter alleen als dat stuk ongedekt staat. Je mag met het Paard alleen op veilige velden komen. Wie het eerst alle stukken en pionnen slaat wint.

Dit spel oefent veilige zetten en het maken van kleine plannetjes. "Welk stuk moet ik als eerste slaan? En welk stuk kan ik daarna veilig slaan?"

Spel 20: Weggeefschak

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-020-weggeefschak/>

De kinderen beginnen vanuit de beginstelling. Maar daarmee houdt elke vergelijking met het echte schaken op. Het spel wordt daarom ook wel omgekeerd schaak of antischaak genoemd. De speler die als eerste al zijn stukken kwijt is, wint de partij. Je wint ook als je pat komt te staan.

Slaan is verplicht. Indien in een bepaalde stelling meer dan één slagzet mogelijk is, dan mag de speler aan zet daaruit een vrije keuze doen.

Voor het overige gelden de regels van het gewone schaakspel voor de verplaatsing van de stukken.

De koning is een gewoon stuk bij weggeefschak. Hij mag worden geslagen en pionnen kunnen promoveren tot koning. Er bestaat geen schaak of schaakmat. Ook de rokade speelt geen rol bij weggeefschak.

Spel 24: Veilig inplaatsen

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-024-veilig-inplaatsen/>

Spel 29: Spookschaak

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-029-spookschaak/>

Spel 11: De snoepende Dames

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-11-de-snoepende-dames/>

Spel 31: 3x schaak

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-031-3x-schaak/>

40-55 Werkboek

Vandaag maken we de volgende opdrachten:

- Inhalen opdrachten uit lessen 4 tot en met 7.
- Les P2: opdrachten 4 en 5.

De toelichting op de opdrachten staat aan het einde van deze les.

Is er te weinig tijd om in de les alle opdrachten af te ronden, dan kunnen ze die thuis afmaken.

55-60 Opruimen, samenvatting, opdrachten voor thuis en afsluiten

Oefeningen voor thuis (optioneel):

- Afmaken opdrachten P2.4 en P2.5.
- Speel de spelletjes die we ook in de les hebben gedaan.

Benadruk dat ze volgende week de map weer moeten meenemen.

Extra training 3

0-5 Opening en herhaling vorige les

Open gezamenlijk met een schaakvraag.

Indien nodig refereer je aan de afspraken.

Vraag ook of ze de oefeningen voor thuis hebben gedaan. Ging het goed? Vond je het leuk?

5-40 Spelletjes

Speel een of enkele van onderstaande spelletjes.

Spel 28: Schietschaak

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-028-schietschaak/>

De kinderen spelen een gewone schaakpartij vanuit de beginstelling. Je wint als je de Koning slaat (tot en met les 13) of matzet (vanaf les 14).

Maar er is 1 afwijkende regel: bij schietschaak kun je een stuk van de tegenstander van het bord schieten. Het stuk dat slaat, blijft daarbij op zijn plaats staan! Maar je mag ook 'gewoon' slaan, door je stuk te verzetten.

Dekken van een stuk dat wordt aangevallen, heeft dus geen zin meer. Het stuk wordt van afstand toch van het bord geschoten. En mat zetten wordt een stuk lastiger.

Spel 9: Sla veilig alle stukken (moeilijk)

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-9-sla-veilig-alle-stukken/>

Spel 20: Weggeefschak

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-020-weggeefschak/>

Spel 19: De wolf en de 8 geitjes

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-19-de-wolf-en-de-8-geitjes/>

Spel 30: Paardenrace

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-030-paardenrace/>

40-55 Werkboek

Vandaag maken we de volgende opdrachten:

- Les P2: opdracht 6.

De toelichting op de opdrachten staat aan het einde van deze les.

Is er te weinig tijd om in de les alle opdrachten af te ronden, dan kunnen ze die thuis afmaken.

55-60 Opruimen, samenvatting, opdrachten voor thuis en afsluiten

Oefeningen voor thuis (optioneel):

- Afmaken opdracht P2.6.
- Speel de spelletjes die we ook in de les hebben gedaan.

Benadruk dat ze volgende week de map weer moeten meenemen.

Toelichting opdrachten werkboek

Opdracht P2.1: Staat het stuk na deze zet veilig?

Deze opdracht toetst of de kinderen beide aspecten van een veilige zet beheersen:

1. Een zet naar veld waar je niet kunt worden geslagen.
2. Een zet naar een veld waar het stuk gedekt staat.

Blijf bij fouten ook alert op problemen met de bordvisie, in het bijzonder met *lange* zetten, en de loop van de stukken.

Opdracht P2.2: Welke stukken staan ongedekt?

Weten de kinderen nog wat *gedekt* is? Ze moeten alle ongedekte stukken omcirkelen. Zowel die van wit als van zwart. Goed kijken dus. De opdracht is meteen ook een voorbereiding voor opdracht P2.3.

Opdracht P2.3: Sla een ongedekt stuk

De kinderen moeten in de stellingen van opdracht P2.2, nu een van de ongedekte stukken slaan. Kijk goed naar wie aan zet is.

Pionnen zijn ook stukken. Soms beschouwen kinderen pionnen niet als een stuk.

Opdracht P2.4: Sla een ongedekt stuk.

Als P2.3. De oplossingsstrategie is hetzelfde als bij P2.2 en P2.3. Kijk eerst of je ongedekte stukken bij de tegenstander ziet. Misschien kun je ze zomaar slaan.

Fouten worden niet per se veroorzaakt door gebrekkig begrip van *gedekt*. Lange zetten blijven lastig. De loop van de stukken is nog steeds niet geautomatiseerd en ook is de bordvisie nog beperkt.

Opdracht P2.5: Val veilig aan

Zoek een stuk dat je kunt aanvallen. Wie weet kun je het op de volgende zet slaan. Maar doe het wel veilig. Ook een aanval op de Koning is een aanval (opgaven 3 en 5).

Deze opgaven zijn lastig, omdat er steeds maar 1 oplossing is, die niet altijd voor de hand ligt. Zo val je bij opgave 1 de witte Toren aan door pion c7 2 stapjes naar voren te zetten. Sommige kinderen vergeten dat de pion in de beginstelling 2 stapjes mag doen. Andere kinderen denken soms dat de pion zo zwak is, dat je er niets aan hebt. In opgave 4 valt Kd6-e5 de ongedekte witte Loper aan. Ook de kracht van de Koning (die oude man) wordt door veel kinderen onderschat.

Opdracht P2.6: Mijnenveld: zet veilig schaak

Val de Koning aan (schaak) in het aantal zetten, dat onder het diagram is aangegeven. De kinderen moeten niet alleen 2 zetten vooruit puzzelen, maar dat ook nog eens via veilige velden doen. Dit is erg lastig en daarom uitdagend voor de meeste kinderen.

Het helpt om eerst te kijken op welke velden je veilig (+) schaak kunt geven. Stap 2 is om dan te kijken hoe je daar veilig kunt komen. Zie ook het voorbeeld in het werkboek.